

AZ ÉSZAKI FAL (IX.)

Regény

DRAGAN VELIKIĆ

26.

Az Olgával való találkozása meg a Sankt Marx-temetőben tett közös sétájuk után Tibor még napokig rágódott rajta, hogy mért is tétovázott, amikor ahelyett, hogy megcsókolta volna a nőt, mindössze egy ágacskát tört le. Minduntalan felképzett előtte Hadži Ristić tőzsér sírköve meg az ösvény végében álldogáló páva. S mindannyiszor visszakisértett Olga hangja, a Hadži Ristić földi életéről mondott szavai, ki, íme, életének negyvenhatodik esztendejében jobblétre szenderült.

Amikor Rita október elején, a vacsoránál közölte, hogy Olga várandós, Tibor titkolt diadalittasságot érzett ki felesége hangjából. Maga elé képzelte Olgát, a puffedt lábát és arcát, hiszen a terhesség előrehaladott szakaszában biztosan ilyen lesz. Amikor pedig lebabázik, még elérhetlenebb lesz neki, Tibornak, aki már Hadži Ristić tőzsér mennyei éveit morzsolgatja.

Aprókat kortyolgatva a borból, ezen az estén Tibor, gondolatban, visszaröppent egy pillanatra abba a poreči nyárba is, amikor Ritával megismerkedett. A szálló strandján sok-sok pillantás célpontja volt. A nő harmincöt évét Tibor akkor úgy élte meg, mint a gyönyörök tárházát, az élmények bőségének gyönyörteljes megtestesülését, melyet ezentúl csak az ő ínye fog élvezni. Rita pedig egészen az ötödik évtized végéig változatlanul megőrzi tökéletes bájait, hogy aztán mindössze egy év leforgása alatt lelke mélyéből az arcára íródjon valami sötét fájdalom. Mozdulatainak erélye most kapzsiságról árulkodott. Rita ugyan továbbra is pillanatok alatt fel tudta csiholni Tibor szenvedélyét, de hát mára

elmaradt a motiváció, amely pedig azelőtt könnyű helyen állt. A Ritával eltöltött poreči éjszakákat a kecsegtető távolságok tették légiessé, hiszen az izgalom lázgörbéje annak már a gondolatára is felszökkent, hogy egy távoli városban majd ezzel a szép nővel reggelizhet, valamely étterem teraszán üldögél vele, vagy a hálószoba lebocsátott redőnyein keresztül hallgatja az utcáról beszűrődő neszeket.

Most, amíg csupa értékes holmival körülvéve, itt ül az asztalnál, végleg lehullt a lepel, végérvényesen kiderült, hogy amikot tizennyolc esztendővel ezelőtt megkérte Rita kezét, valójában ezt a várost kérte meg. Nem nyugtalanította, amikor Rita közölte, hogy ővele nem lehetnek gyerekei. Jéghideg tudatának egy csücskével Tibor megsejdtette egy ilyen házasság előnyeit. Mert nagy a meddő asszony bűne.

Házasságának második évében egyik páciensnőjével akadt kalandja. Sebek nélkül bontakozott ki ebből a flórtból. Mint a pók, sokáig szövögette a hálóját. A váróterem falát fogászati műszereket ábrázoló rajzokkal és fényképekkel díszítette. Abban a hitben, hogy a meztelen valóság felmutatása bizalmat gerjeszt a páciensben, a váróterem falán kiállított múlt század végi primitív technika látványa után pedig a páciens megkönnyebbülve lép be a rendelőbe, ahol úgy ragyog minden, mint egy úrhajóban.

Figyelmesen a bőralátétre helyezve a poharat, Tibor úgy látta, a félelem árnyéka suhan át felesége arcán, s mintha minden mozdulata az erős konstrukció összeomlását jelezné. A féltékenység csírája, amely Tibort gyötörte egykor, abban a hét esztendőben lakozott, amely elválasztotta kettejük helyzetét az időben. Tibor, tízéves gyerkőcként, a Palicsi-tó partján látta magát, amint homokvárat épít és szendvicset rág a napernyő alatt, ugyanakkor Rita az első gyönyör görcsében ágaszkodik. Mérhetetlen fájdalmat érzett, eszelős vágy kerítette hatalmába, hogy mért nem is lehetett részese ennek az egyesülésnek, fájt, hogy nem ölelhetett idegen életeteket is. S most, miközben itt ül és a vacsoráját költi el Ritával, akinek halántéka, száraz bőre, fénytelen tekintete a megcsalt emberek szürkeségét, eltompulását árasztja, Tibor meg van győződve, hogy élete legjobb lehetőségét éli.

Sohasem tartotta magát szoknyavadásznak, s az ilyen minősítést, minden bizonnyal, megvetéssel, sőt sértődötten visszautasította volna.

A páciensei őt a nap és az éjszaka bármely órájában hívhatták. Különösen figyelmesen bánt a hipochonderekkel. Egy alkalommal az egyik

asszonyságnak megengedte, hogy éjfélkor keresse fel rendelójében. Azzal a diagnózissal nyugtatta meg, hogy az előző napon megejtett rutin jellegű műtétből eredő fájdalmak hamarosan elmúlnak. Ilyen helyzetekben felizgult, megindult a pályán, amely veszélyesen megközelítette azt a pillanatot, amikor a könnyű érintés az arcon esetleg mást is jelenthet, amikor a székből ülő test mozdulatai, különösen pedig az a megkönnyebbült sóhajt amikor a páciens a halántékán összeragadt hajjal felkel a székből, pontot tehetnek az orvos–páciens viszonyra. Tibor valamilyen világosabb jeladásra várt türelmesen. Amidőn pedig a flörtre valóban sor került, Tibor sohasem hagyta el a rendelő biztonságát. Mindig csak orvos maradt némileg tágabb felhatalmazásokkal.

Az, ahogy lassan szeletelte a sajtot a vágódeszkán, ahogyan letépett egy-egy szem fekete szőlőt, ahogyan Tibor közelébe tette le a tányért a felvágottal, mindezek a mozdulatok egy másféle Ritáról tanúskodtak. A házaspárnál az évek során beidegződéssé vált, hogy legközvetlenebb szándékaikat is susogó sztaniolba csomagolva fejezzék ki. Úgy is hívták: sztaniolpapírnak.

Az Olga terhességéről szóló hír, a Rita által hagyott nagy szünetek, s az, hogy Tibor kommentárja elmaradt, feszültséget idézett elő vacsora közben.

Nincs mit mondanod?

Nincs. Ezt a sztaniolpapírt már többször használtad, látom rajta a celloteip nyomát, mondta Tibor.

Gondolkoztál a válásunkon?

Tibor letette a kést meg a villát az asztalra, és Rita arcába meredt.

Íztelen tréfa, vetette oda.

Nem tréfa. Hát azt gondolod, hogy egy elégedetlenséget, a házassággal való elégedetlenséget, a végtelenségig véka alá lehet rejteni?

No, és hogy nézne ki az a bizonyos elégedettség?

Azt hiszem, ezt az előadást le kell vennünk műsorról, jelentette ki Rita. – Természetesen jól tudom, hogyan tartják mesterségesen életben az előadásokat, de én azt nem akarom.

Ez nem tréfadolog, jegyezte meg Tibor.

Persze hogy nem, és ez neked megfelel, mondta Rita. – Emlékszel, sokszor mondtad azokban az első bécsi években, hogy lépten-nyomon jól öltözött, józan emberekbe botlasz, akik mennek az utcán és magukban beszélnek. Én nem akarom tovább őrizni a látszatot.

Mindketten elhallgattak. Rita megérezte, hogy nem játszhatja tovább a közömbös feleség szerepét, hogy így tartsa meg Tibort.

Mit szólna Márta nagymama? – tűnődött fennhangon Tibor.

Márta? Milyen, de milyen jól eszében tartotta Rita megjegyzéseit Tiborról! Ugyanakkor első naptól kezdve igen-igen kedvelte őt, ami azonban egy cseppet sem feszélyezte abban, hogy kerekén megmondja Ritának: annak a férfinak, aki szép, de magánál idősebb nőt vesz el feleségül, a maga ártatlanságában olyan tapasztalati állaggal kell rendelkeznie, amihez kizárólag az intuíció segítségével juthat. – Te tudod, Rita, hogy mindig eljön az a nap, amikor a ráncokat már nem lehet eltitkolni, amikor a testünk felmondja a szolgálatot, és nem követi a még meglevő belső lendületet. Nem hiszek az idillben, mondta Márta – az, egyébként, unalmas lenne. A házasság intézménye nem egyéb, mint a látszat fenntartása, még akkor is, amikor a fiatal házastársak majd megvesznek a szerelemtől. Viszont csakis a mulandóság fölött érzett öröm segíthet hozzá, hogy igazán élvezzük az életet. S nem kell kétségbe esni. Az óra hangtalanul ketyeg, az időnk úgyis lejár.

Mit szólna Márta? – Rita megismételte Tibor kérdését. – Hogy itt az ideje, hogy különvéljünk.

Tibor ránézett, azután a jobb kezét átnyújtotta az asztalnak arra az oldalára, ahol a felesége ült, s tenyerével szelíden letakarta a sápadt kis kezét. Rita nem húzta el. Ehelyett a másik, szabad kezével, letépett egy szem szőlőt. Tibor gúnárként kinyújtotta a nyakát, és bekapta a szőlőszemet úgy, hogy utána az asszony ujja hegyét is visszatartotta a szájában.

Roppant meggyőző sztaniolpapír, állapította meg Tibor.

27.

Október 23-án, vasárnap reggel, Andrej korán kelt, s a folyosóról nyíló kamrából elővette a csokrot, amit előző este vásárolt a virágüzletben a Webgassén. Lecsapta a vizet a szákról. Ezzel a suhintással mintha megszabadult volna egész, feledésre ítélt múltjától. Amikor azonban reggelente felöltötte a fehér köpenyt, s körbepillantott a rendelőben, mindannyiszor Irén derűs arca fogadta. A nő az utóbbi időben a bolgárral járt ki szórakozni. A fehér anyajegyen most egy másik szempár legelé-

szett, a kis Jan arcképcsarnoka pedig újabb fizimiskával gyarapodott. Irén fáradhatatlanul várta azt a hajót, amely majdcsak zátonyra fut manzárdjában. Amikor a műszereket meg a vegyszeres üveglapocskákat adogatta Andrej kezébe, arcán nyugalom honolt. Csupán a tiroli havaktól kimosott kék szeme nézett rá cinkosan. Irén közölte vele, hogy a következő hónapban távol lesz Béctől. A szüleit látogatja meg Tirolban. Természetesen a kis Jannel együtt. Micsoda könnyedséggel, egyetlen új ránc nélkül oldja meg minden problémáját, futott át Andrejen a gondolat. Tejes arca csak úgy ragyog az elégedettségtől. Andrej halántékán dobolni kezdett a vér. Nem a szenvedély, hanem egy másféle vágy jeleként. Arra a csendre és biztonságra vágyott, ami Irén jelenlétéből árad.

Andrej eligazgatta a celofán ráncait, s belopakodott a hálószobába. Olga arca előtt megzörgette a csokrot. Az asszony szeme megrebbent, majd hirtelen felült az ágyban. Kinyújtotta a karját, s átvette a virágot. Andrej mindkét tenyerébe fogta felesége arcát, és szájon csókolta.

Olga azon a napon töltötte be harmincharmadik életévét, míglen szíve alatt a magzat olyan hat-nyolc hetes lehetett. Az asztalon heverő kéziratokhoz napokig nem nyúlt senki. Afféle épületmakettekre emlékeztettek, amelyek a porfogó szerepét játsszák ilyen-olyan irodákban. Néhanap papírszeleteken ha feljegyzett egypár mondatot elképzelt esszéihez.

Előző este, az alatt az idő alatt, amíg Andrej kísétált, Olga hosszan elgondolkozott egy külföldi párról, akik egy ismeretlen városba kerülnek, s itt, véletlenül éppen itt, új életet kezdenek. Asztalhoz ült, s megírt egynéhány oldalt. Rágt a ceruzát, időnként pedig tenyerét félenken a hasára tapasztotta. Az a gondolat, hogy méhrendellenessége van, közömbössé tette őt az anyaságot illetően. Ennélfogva áldott állapotát, melyben leledzett, tévedésnek, művi hibának fogta fel. Ezekben a napokban ideges volt, s Andrej arcán mindegyre a diadalittasság jeleit leste, merthogy ő most hajózott ki azon az úton, melyet férjemuram kezdettől fogva neki szánt.

Szeptember végén Andrej letett két vizsgát, és ezzel érzékelhetően csökkent a távolság a parttól, ahová régtől fogva igyekezett kis hajójával. S éppen akkortájt, amikor Olga terhességét megállapították, Andrej egyszerre csak megértést tanúsított felesége irodalmi ambíciói iránt is, hiszen tudván tudta, hogy az most legfeljebb hobbi lehet, s ha a számukra

idegen városban a gyermek világra jön, kedvtelése teljesületlen vágyalom marad csupán.

Olga tudomásul vette ezt a váratlan nagylelkűséget – úgymond – hobbija iránt, mivelhogy Andrej pusztá időtöltésnek fogta fel a művészetet. Ha nézeteltérésre került sor közöttük, mindannyiszor az irodalomnál kötöttek ki. Egy veszekedésük alkalmával Olga kijelentette, hogy szeretne bekukkantani Andrej tudatvilágába.

Üres folyosókra bukkannék, a falakon pannókkal, rajtuk pedig képletekkel, amelyek előírják, hogyan éljünk, mondta Olga.

Ez a fura szemléletesség annyira zavarba ejtette Andrejt, hogy elnevette magát, és néhány epés megjegyzést tett. Több se kellett Olgának, még nagyobb szenvedéllyel vetette bele magát férje tudatvilágának boncolgatásába.

Rémesen unalmas lehet abban a te labirintusodban, jelentette ki haragosan. – Több ott a múmia, mint az élő ember.

Andrejt megrémítette ez a dühroham. Megkísérelte megállítani Olgát a vajakálásban. – Abban a kriptában te vagy ott élve eltemetve, mondta.

Ah, csak ne gondold, hogy nem tudnék megszökni.

Én mestere vagyok a hidaknak, hisz tudod, felelte mosolyogva Andrej.

Te csak a fogkőtisztításnak vagy a mestere, mondta Olga, és fölhúzva ajkát, megmutatta szabályos, fényes fogsorát.

Most legalább tudod, mért vagyok mindig fáradt. Nem az évek, a labirintus miatt.

Mért nem temeted be? Egyszer majd eltévedsz benne, és soha többé nem látod meg a napvilágot.

Andrej tanácstalanul állt.

Csak a gyerekek tudják, merre van a kijárat a labirintusból. Később, amikor felnőnek, elfelejtik a rajzot. S ezért jobban teszik, ha többé nem mászkálnak arra.

Hol olvastad ezt a rémtörténetet?

Én találtam ki, amióta együtt élek veled. Mit gondolsz, lehet nyugodtan élni egy labirintus fölött?

Hogy fantáziálsz!

Sohasem meséltél még a félelmeidről, aggodalmaidról. Öt éve mindig ugyanazt hallgatom. Nekem rettentően unalmas teveled. Nem kellett volna kimocnannom Belgrádból. Amikor pihentettük a házasságunkat, jobb lett volna, ha nem teszünk pontot.

A világ legnyugalmasabb városában vagy, és majd könnyen, biztonságosan zajlik le minden. Olga, nézz rám, mondta Andrej, és két tenyere közé szorítva, magához vonta felesége arcát.

Közvetlen közelről farkasszemet néztek egymással. Elmúlt egy teljes perc, azután mindketten hisztérikus nevetésben törtek ki.

Andrej kora reggel indult munkába, s csak estefelé vetődött haza. A délelőtti jeit, amikor nem ment be a rendelőbe, az egyetemi könyvtárban töltötte vizsgáira készülve. Olga pedig kísértétként bolyongott a Westbanhof előtt az Europa-platzon. Egynémely mellékutcában, gigászi erekként, még mindig villamossínek kanyarogtak, a 3-as számú metróvonal folytatása azonban kiüzte a villamosokat a Mariahilfer utcából.

Reggelenként továbbra is hallotta a taskenti orosz hangját. Amikor hidegebbre fordult, az operaáriák megcsitultak, megszürték a csukott ablakok. Olga hallotta Natasa köhögését. A kislány pufók arcának pozsgáin egészségtelen pír fényesedett.

Amidőn megszaporodtak a terhesség szokásos tünetei, az álmoság meg a hányinger, Olga abbahagyta a dohányzást. Sétálgatott Bécsben, vagy pedig távoli külvárosokba villamosozott. Elhatározta, hogy befejezi a középfokú német tanfolyamot. Boris ellenben kimaradt a judenplatzi iskolából. Három nappal azelőtt, hogy útra kelt Dél-Afrikába, telefonon fölhívta Olgát.

Noha ölmos, sűrű, hűvös idő volt, Olga kijelentette, szeretné, ha a teraszon kávéznának meg. Felöltőben ültek, és beszélgettek. Boris csak legyintett, amikor Olga a boszniai háború újbóli fellángolását említette.

A világ képmutató, mondta Boris. – A politikában sohasem az igazság, hanem a vészhelyzetek áthidalása volt a fontos. Már előre borzadok a jövő memoárjaitól. Azok fogják írni, akik ma a máglyákat rakják. A világ mit sem változott a boszorkányüldözések óta. Csupán a dolgok technológiája módosult. Nem kell kiállni a térre. A veszthelyeket, hála a televízióknak, otthonunkban szervírozzák. Virágcsokor helyett egy fazék vért küldenek egymásnak az emberek.

Engem teljesen letaglóz ez a feledékenység. Mintha a gonosztettek Boszniával kezdődtek volna, mondta Olga. – Közben pedig, nagy titokban, mindenki a maga ágacsckáját dugdossa a máglyára.

A butaság birodalma a feledékenységre épül, mondta Boris. – Tudod-e, hogy a középkorban állatpereket rendeztek?

Olga elnevette magát. – Csakugyan?

Olvastam róla, folytatta Boris. – Franciaországban kezdődött a 13. században, hogy aztán ez a ragály tűzvészként terjedjen át Szardíniára, Flandriára, Németországra, Itáliára, Svédországra, Angliára. Egész Európa a kegyetlen játék lázában vacogott. A mesék világa valósággá vált. Bírók és ügyészek szóltak az állatokhoz, a megvádolt jószág nevében pedig az ügyvédek beszéltek. Elképzelheted, micsoda helyzet volt ez, amikor tekintélyes emberek komoly képpel, bölcsen hümmögve hallgatták a kőpadra vont állatok bögését és bégetését, mivelhogy alapelv volt: a kőváltás kérdez, a fájdalom válaszol. Az ügyvédek hozzáértően fordították le az emberek nyelvére az állatok beismerését. Mert, természetesen, minden megvádolt és kőváltásnak alávetett dúvad, kivétel nélkül, beismerte bűneit, és minden a törvény szerint zajlott, mindent gondosan jegyzőkönyveztek, a periratok mind a mai napig fennmaradtak. A büntetést nyilvánosan, a köztereken, a vérszomjas tömeg jelenlétében, a harangok zúgása közepette hajtották végre. De hiszen ma másképpen van talán? A butaság rest és hinni akar, erre szolgálnak az újságok meg a médiumok. Jugoszláviát az antennák zúzták szét. Hiszen ez a mostani háború is csak egy hajmeresztő videojáték. A programozók keresnek majd rajta, no meg azért lepottyán majd valami a professzionista előadóknak is. Egyedül a naturcsikok kerülnek ki vesztésként. De hát ők úgyis csak statisztálnak. Néhány napon belül elég messzire kerülök ahhoz, hogy új violinkulcsot rajzoljak. Mielőtt elmegyek, szeretnék megajándékozni egyik festményemmel. Válassz.

A víz alatti várost választom, mondta Olga gondolkodás nélkül.

Nincs befejezve. Megtörténhet, hogy befejezetlen is marad.

Éppen azért. Ha majd egyszer folytatni akarod, odakölszöm neked A víz alatti várost.

Mért tetszik annyira? – kérdezte Boris.

Mindig lenyűgöztek a mesterséges tavak, az elárasztott települések. Sohasem tudhatjuk, mikor kondulnak meg a víz alatti harangok.

Felemelte a karját, és arrább mozdította a polcra szerelt lámpát. Ezzel, tudta, Tibor hasonló mozdulatát ismételte meg, amikor a Sankt Marx temetőben letörte azt az ágacskát.

Az 5-ös villamossal ment haza, amely nagy ívet írva le, hajfonatként tekereg a Gürtel környéki utcákban. Figyelmesen tartotta ölében a sárga papírba csomagolt képet. Ezen a félórás villamosúton egy másféle élet

makettjével szembesült. Borisszal, vajon, most egy új heteronímia kezdődik?

Boris pedig ott állt a terasz korlátjánál, és elnézte az óriáskereket, amely lassan fordult, sőt egy percre mindig meg is állt, amikor új kabin ért zenitre. Három nappal később a repülőgép ovális ablakán keresztül figyelte, mint marad el mögötte a schwechati repülőtér kifutópályája, a bécsi erdő meg a beláthatatlan város.

November vége harapós telet hozott. Bécset belepte a hó. Napokig havazott.

Egy éjszaka Olga, a konyhaablakon kinézve, a Pannonia Szálló üvegkupolájában karácsonyfát látott. Színes lampionokkal volt feldíszítve. Valamiféle elképzelt jövőjének fényében tündökölt, úgy, amilyenek elképzelte, amíg a neonfények sora, a landolás fényei között az Avala Expressz begördült a bécsi Déli pályaudvarra.

A víz alatti város az íróasztal fölött függött.

28.

Tegnap egy hölgy kereste önt, szólta Pietro Lanzi, a trieszti Berlitz titkára, amikor azon a júliusi reggelen James Joyce tanár úr benyitott az irodájába. – A fiatal hölgy azt üzeni, hogy a délelőtti órák után újra eljön.

James cigarettára gyújtott, s a hivatali ablakból kíváncsian a Ponte Rossó-i forgatagba mélyedt. Trieszt, Pólával ellentétben, pezsdítően hatott rá. Nórával legalább hetente egyszer operába járt. Triesztben találta meg azt a városmodellt, amelyet mindig is megalkotni vágyott.

A hölgy hagyott névjegykártyát?

Nem, válaszolta Lanzi titkár.

James tanár úr bólintott, s a hosszú folyosón a tanterem felé vette útját. A bádog hamutartóban, amely a falra akasztva lámpásként lógott az ajtó előtt, eloltotta a cigarettát. A maroknyi tanulónak aznapra írásbeli gyakorlatot irányozott elő. Nagyfokú idegesség vett erőt rajta. Nóra mindenórás volt.

Az ablakhoz lépett, s elnézte a Ponte Rossót meg a házat, ahol immár két hónapja laknak. A Via San Niccolón most szebb lakásuk van, mint

Pólában. A tágas lakosztályban könnyebben megy az ábrándozás. Gyermeükre gondolt. Az újságcímeket, miközben esténként valamelyik trieszti cafében borozgatva felületesen csak átfutotta a hírlapokat, már észre sem vette. A történelem merő fikció. Nemkülönbén az oroszországi forradalom is, amely azon a télen azzal fenyegetett, hogy sarkaiból fordítja ki a világot, az is fikció.

Amíg lépteivel a tantermet méregetve meg-megállt az ablaknál és elnézte a Ponto Rosso tülekedését, időről időre egy-egy ismeretlen nő vagy férfit rögzített látóterébe, és szemével a nyomukba szegődött, míg csak el nem tűntek a sarok mögött. Egy poéma hőseivé szerette volna avatni őket, kiragadni a tiszavirág-életből. Pólai arcokat idézett föl, Kozlović doktor göcsörtös krumpliorrát például, azét a Kozlović doktorét, aki mindörökké megszabadította a fájdalomtól meg a fogfájástól való örökös félelmetől, amely víz alatti szirtekként veszélyeztette reggeli kihajózásait. Dr. Kozlovićnak ez rücskös krumpliorra a Grafton Street-i kintornás, a bolond Paddy ormányára emlékeztette, aki a pubokban szeszésítette meg az aprópénzt, és úgy károgott, mint a varjú.

James nemigen olvasott újságot, de amikor a cafében mégis a bambuszeret után nyúlt, csupán átfutotta a címeket, s tekintete legfeljebb a reklámokon meg az apróhirdetéseken állapodott meg. A borból vagy a feketekávéból kortyolgatva eltűnődött a hirdetés jeligéjén, láthatatlan írónnal árnyalta annak az elképzelt személynek a körvonalait, aki valamely hirdetőiroda hivatalnoká által, rutinszerűen kiagyalt, szokványos klisék és szókapcsolatok mögött rejtőzik. Miközben a könyökvédős beamter azt hiszi, hogy ezzel első zöngeményeit vetette papírra, a fiatal dublini pedig tudja is, hogy azok valóban versek, csupán a megvilágításon kell némileg igazítani.

S amíg a zsebórájára pillantott, majd elgondolkozott, ki is lehet az a titokzatos hölgy, akiről feltételezte, hogy alighanem valamelyik unatkozó trieszti dáma lesz, aki angolórákat akar venni, James a Ponto Rosso zsvaját a Történelem hullámzó végtelenjére borította rá. Amidőn pedig háromnegyed egykor elhagyta a tantermet, és beült Lanzi úr irodájába, a kerek óráig azzal ütötte agyon az időt, hogy az újságba mélyedt. Gondolatait azonban teljesen lekötötte az ismeretlen látogató. Pontosan egy órakor lépteket, könnyű női lépteket hallott a folyosón. Az ajtóban Marthe Koppeans jelent meg. James felpattant székéről, gyors léptekkel Márta elébe ment, és kezét csókolta.

Önről megfeledkeztem, mondta James. – Nem önről Pólában, hanem önről Triesztben. Megfeledkeztem róla, hogy rokonai vannak itt.

Marthe Koppeans mosolygott, s kijelentette, hogy ő bizony nem feledkezett meg róluk. Amikor pedig kiértek a napsütötte térre, Nóra felől érdeklődött.

Megindultak a riván, s észre sem vették, hogy már kifelé tartanak a városból. Az egyik lejtőn, sűrű lombok alatt, a Fiorinóhoz címzett trattoriára bukkantak. S mintha egy hajó parancsnoki hídján ülnének, úgy szemlélték az alatt elterülő várost. James gondolatban a líráit számolgatta. Tanítványai körének bővülésében reménykedett. A Nórára, az új életükre terelődő gondolataitól, nemkülönben ettől a víg kedélyű asszonytól megrészegült kissé. Könnyedén mozgott azon a tengeren, amelyet egyedül ő tartott beláthatatlannak. Hans felől kérdezősködött, majd tréfásan Horthyt is megemlítette. Márta elmondta, hogy Horthyt nemrégiben újból előléptették.

Az egyik közeli asztalnál, a hársfa alatt, egy idős hölgy üldögélt. Széles karimájú szalmakalapja a tavalyi nyárra emlékeztette James-et, amikor a Pólába tartó hajó indulására várva, a trieszti riván állt. Márta a férfi tekintetének irányába fordult.

Nagyon öreg, mondta halkán James. – Nyolcvanévesnél is több lehet.

Elérhetetlen kor, jegyezte meg Márta. – Néha azt gondolom, ebben a korban az ember egyetlen szórakozása, hogy elképzeli a saját halálát.

James hitetlenkedve ránézett. – Különös szórakozás, mondta.

Kislány koromban órák hosszat tudtam az ágyon heverni úgy, hogy közben elképzelttem a halált. Ezek voltak az én próbahaldoklásaim.

Gyakorolta a meghalást?

Igen. S egyáltalán nem volt szörnyű.

James szórakozottan hallgatta Mártát. Próbahaldoklások? Naponta végigcsinálta ő is. A hársfa alatt üldögélő néni hosszan emelte szájához a citromleves poharat, megnyalta az ajkát, majd gondolataiba mélyedt. Úgyszólván mozdulatlanul ült, s csak nagy időközökben nyúlt az asztalon álló pohár után.

Ebéd után Márta és James villamoson tértek vissza a városba. James nem értette el, amikor Márta átforrósult hangon közölte vele, hogy Hans Pólában van, és csak négy nap múlva jön Triesztbe.

James mindig becsukta az ajtót, amely mögött ismeretlen helyiség sötétje tátongott. Egyedül a lehetőségtől bódult meg.

Lementek a rivára. A férfi, afölötti elégedettségében, hogy bepillantott egy lehetőség feneketlen mélységébe, szilárdan továbblépett a csevegés útján.

Hogy halad a könyvvel? – kérdezte Márta. No, és továbbra is kalóznak tartja magát? James pedig abban a percben megkívánta ezt a szabályos arcot, ezt a törekeny testet. Mártában a De Vill-féle erődítmény alját behálózó, csigamenetes körút lakójára ismert. A szépasszony szabályos vonásaiban, nem minden diadalittasság nélkül, a vágyat, a Castropolis utca lakóinak gúzsba kötött vágyát fedezte fel.

Egyenruhába szorított, unalmas életek. Parádék és rítusok. Az ostobaság hazug biztonságérzete.

Ők, akik a Történelem lapjait róva, ágyúkkal teszik ki a pontot, s ő, aki felismeri az emberi erőfeszítések álságosságát. Marthe Koppeans elkopogó lépteiben rádöbbsent, hogy a világon nincs még egy akkora magány, mint az övé. Ó, igen, utánaszaladhatott volna, találkát beszélhetett volna meg, már holnapra, de nem tette meg. Márta kérdő tekintetére, amiközben a kezét vontta vissza, amelyet ő az imént megcsókolt, ezt suttogetta: „Majd száz év múlva.”

Később az álom végeszakadatlan spirálisáról beszélt, ugyanakkor arra a tapadós szöszre gondolt, amely az ágylepedőn marad az éjszakai fészkelődések után. Arra a szála gondolt, amely meghosszabbítja az életet, amiképpen az álom folytatódik mindegyre, mert a világon mindennek megvan a maga ideje, tartama, akárcsak annak a kabinsornak a Valcanón.

Másnap Nóra fiúgyermeknek adott életet. A George nevet adták neki. Néhány nappal később James hosszú sétát tett Trieszt külvárosában, abban a negyedben, amelyet gondolatban Dublinnak hívott. Azazhát a Kávéház utcai trattoriákat járta, és reggel felé ért haza. A rákövetkező napon, ébredés után, szilárd struktúrákat érzett magában. S megeredt a szó.

George nyöszörgött a bölcsőben. A lakás ablakai nyitva voltak. Nóra meztőláb járkált. Kivérzett mellbimbóit boggyóolajjal kenegette. A teste nedvezett, jószagú nyálkában úszott az egész, s a férfinak úgy tűnt, ismeri a képletét, aminek segítségével illatok és neszeket idézhet fel . . . ah, hullámozott a tenger. Vagyis hőse, az Óceán adott életjelet magáról.

BORBÉLY János fordítása

(Folytatjuk)